

експортних можливостей. Крім того, трансформаційні зміни потребують постійної оптимізації виробничих систем сільськогосподарських підприємств з урахуванням кон'юнктури продовольчих ринків, а також соціальних та екологічних питань на селі.

Список літератури

1. Сільське господарство України : стат. зб. за 2012 рік / за ред. Н. С. Власенко. – К., 2013. – 402 с.
2. Розвиток форм господарювання на селі / за ред. П. Т. Саблука, В. Я. Месель-Веселяка. – К. : Урожай, 1993. – 376 с.
3. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://minfin.com.ua/2013/08/06/793242/> – ТОП-100 аграрних компаній України.

Проанализированы трансформационные изменения аграрной экономики и их влияние на экономическое развитие сельскохозяйственных предприятий.

Трансформационные изменения, сельскохозяйственные предприятия, специализация, оптимизация, производственные системы.

Transformation changes of agrarian economy and their impact on rural enterprises economic development are analyzed.

Transformation changes, rural enterprises, specialization, optimization, production systems.

УДК: 331:108.2:338.43.02

ГОЛОВНИЙ РЕЗЕРВ РОЗВИТКУ РІЗНИХ ФОРМ ГОСПОДАРЮВАННЯ НА СЕЛІ

Г. М. Чорний, доктор економічних наук
І. А. Міщенко, О. М. Файчук, кандидати економічних наук

Обґрунтовано пріоритетну роль компетентного керівництва для всіх організаційно-правових форм господарювання на селі, зосереджено увагу на використанні головного резерву розвитку сільськогосподарського виробництва – сучасного менеджменту, носіями якого мають стати керівники нової генерації з ґрунтовною теоретичною і практичною управлінською підготовкою з використанням нестандартних методів навчання.

Форми господарювання, менеджмент, керівники, підготовка резерву професіоналів, господарюючі суб'єкти АПК.

В Україні функціонує 57 тис. різних форм господарювання, у тому числі головні з них: близько 8 тис. товариств, 4 тис. приватних підприємств, 1 тис. виробничих кооперативів, 42 тис. фермерських господарств. Методами спостережень за їх господарською діяльністю та порівняння її кінцевих результатів виявлено, що в кожній організаційно-правовій формі господарювання є зональні групи з практично ознаковим ресурсним потенціалом. Але серед цих груп спостерігається значна різниця в результатах господарсько-фінансової діяльності за підсумком календарного року між окремими суб'єктами господарювання.

Логіка речей з'ясовує цей факт різним рівнем за сучасною термінологією менеджменту і, у першу чергу, професійної кваліфікації керівників першого рангу. Виходить, що старе гасло «кадри вирішують усе», очевидно залишається актуальним, оскільки його істинність підтверджується на практиці й нині.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі кадрового забезпечення господарюючих суб'єктів АПК присвячені наукові публікації П. Т. Саблука, В. М. Нелепа, В. В. Юрчишина, Й. С. Завадського, І. Ф. Зінов'єва, В. Л. Іноземцева, О. Г. Шпикуляка та ін.

Мета дослідження – обґрунтування необхідності підготовки резерву керівників для різних форм господарювання на селі.

Виклад основного матеріалу. Аналіз господарської діяльності в господарюючих суб'єктах, які в нинішніх умовах забезпечують розширене відтворення, свідчить, що їх очолюють талановиті керівники. Це непересічні особистості з природженими анатомо-фізіологічними задатками до лідерства, з високим рівнем соціальної зрілості, багатим практичним досвідом глибокою інтуїцією та схильністю до хитрощів. Питома вага таких керівників становить 10–15% у різних формах господарювання. Про них кажуть, що це керівники «від Бога» їхній природний талант дає змогу успішно виконувати свою управлінську функцію. Стосовно переважної кількості сучасних керівників матеріали спостережень у процесі безпосереднього неформального спілкування, а також при проведенні академічних занять з контингентом слухачів в системі підвищення кваліфікації, яскраво свідчать про те, що їм бракує сучасної менеджерської підготовки. Навіть їхнє щире й самовіддане бажання керувати на основі спроб і помилок без належної кваліфікації рідко приводить до позитивних результатів. «Керівники, які прагнуть управляти без теорії і знань, що нею упорядковані, – підкреслюють Г. Кунц і С. О'Донел, – мусять вірити в удачу, інтуїцію і в те, що робили в минулому» [1]. Завадський Й. С. стверджує, що ефективність господарювання лише на третину обумовлюється наявними матеріальними ресурсами, а решта залежить від людського фактора – інтелектуального потенціалу й кваліфікаційного рівня керівників [2, с. 97].

Пітер Друкер у книзі «Завдання менеджменту в XXI столітті» вважає, що «дні так званих інтуїтивних, менеджерів скінчились». Ефективне управління, на його думку, можливе на основі гармонійного поєднання «організованих знань і систематичного аналізу особистої

практичної діяльності» [3, с. 24]. Обґрунтовуючи необхідність спеціальної менеджерської підготовки для власників капіталу один із послідовників Ф. Тейлора, Кароль Адамецькі, звернувся до такої аналогії: «Сьогодні кожна розсудлива людина розуміє, що машиною, наприклад, автомобілем, добре управляти може автомобіліст, який досконало знає механізм, володіє відповідними здібностями, потрібними для управління машиною і має досвід і знання. Хіба власнику автомобіля спадає коли-небудь на думку, що сам факт володіння автомобілем є вже достатньою кваліфікацією для управління автомобілем» [4].

Аналогічно до логіки К. Адамецькі володіння землею і майном, які отримали селяни під час аграрної реформи, ще не є підставою для раціонального управління цими ресурсами в процесі виробництва на основі особистого досвіду та інтуїції. Це вдається лише обдарованим талановитим особистостям, а решті належить здобувати функціональну менеджерську кваліфікацію.

Водночас, однією зі складових аграрної реформи в Україні при переході до нових форм господарювання була й залишається концепція пошуку ефективного власника землі та засобів виробництва. До речі, як розуміти словосполучення «ефективний власник», сучасні словниково-довідкові видання не дають відповіді. Не зрозуміло й те, де його «шукати», хто мусить «шукати» і як це робити. Життя спростувало цю позицію. Тепер очевидно, що створенню нових організаційно-правових форм господарювання, більш адаптованих до ринкового середовища, мала передувати підготовка керівників нової формації з належною ґрунтовною менеджерською підготовкою. Теза про пошуки «ефективного власника», яка ще й досі зберігається по інерції, мусить бути замінена тезою підготовки сучасних менеджерів для господарювання на землі.

Король Адамацькі застерігав, що «суспільству не може бути однаково, чи має власник підприємства кваліфікацію керівника... людям, які ще вірять в магічну силу капіталу, важко погоджуватися з тим, що ця сила не є вирішальною і що сам титул власника не дає ще права на самостійне управління промисловим підприємством» [4, с. 15].

Таким чином, посилання на авторитетні наукові публікації та матеріали аналізу сучасного рівня господарювання є безпосереднім доказом необхідності передачі управління в більшості агроформувань в руки керівників- професіоналів, яких у нас не вистачає. Тому висновок полягає в організації їх підготовки.

Звичайно, останніми десятиліттями у ВНЗ України навчальними планами всіх спеціальностей аграрних вузів передбачено вивчення дисциплін управлінського циклу, які, безумовно, вплинуть на формування в умовах виробництва керівних кадрів, але цієї підготовки недостатньо. Саме формування на основі спроб і помилок затягується на роки. А нині виробництво терміново потребує сучасного компетентного професійного керівництва.

Цю проблему можна розв'язувати лише на державному рівні за рахунок переключення частини дотацій для аграрного сектору на

підготовку резерву керівників на спеціальних відділеннях інститутів післядипломної освіти.

Спочатку тут належить опрацювати три пілотних проекти: першим передбачити підготовку резерву кадрів керівників зі студентської лавки з наступним післядипломним заочним навчанням і стажуванням на виробництві в передових агроформуваннях; другим – передбачити підготовку з осіб, що мають вищу сільськогосподарську освіту і схильність до управлінської діяльності; третім – передбачити підвищення кваліфікації працюючих керівників у поєднанні з теоретичною підготовкою короткострокового стажування в ефективних агроформуваннях.

Держава має досить обмежені ресурси для субсидування аграрного сектору економіки. Проте зарубіжний і вітчизняний досвід свідчать про те, що вкладання (інвестування) коштів у людський капітал приносить найбільш вагомий дивіденди суспільству. А носії цього людського капіталу – керівники-професіонали – будуть уособлювати головний резерв подальшого розвитку всіх організаційно-правових форм господарювання на селі.

Висновки

1. Сучасний стан більшості форм господарювання на землі та перспективи їх розвитку гальмуються неповним використанням головного резерву – сучасного менеджменту, носіями якого мають стати керівники нової генерації з ґрунтовною, теоретичною і практичною управлінською підготовкою.

2. Підготовка резерву керівників-професіоналів для господарюючих суб'єктів в АПК є справою державної ваги і для цього мають бути виділені адресні субсидії.

3. Для підготовки резерву керівників та підвищення кваліфікації працюючого контингенту мають бути приведені в дію нестандартні методики навчання на відділеннях інститутів післядипломної освіти, опрацювання та впровадження пілотних проектів, яких нагально потребує життя.

Список літератури

1. Кунц Г. Управление: системный и ситуационный анализ управленческих функций / Г. Кунц, С. О'Доннел. – Т. 1. – М. : Прогресс, 1981. – 496 с.

2. Завадський Й. С. Менеджмент / Й. С. Завадський. – Т. 1. – К. : Українсько-фінський інститут менеджменту і бізнесу, 1997. – 543 с.

3. Друкер П. Задачи менеджмента в XXI веке : учеб. пособие / П. Друкер ; пер. с англ. – М. : Вильямс, 2003. – 272 с.

4. Адамашки Кароль. О науке организации : избр. произв. / Кароль Адамашки ; пер. с польск. – М. : Экономика. – 191 с.

Обоснована приоритетная роль компетентного руководства для всех организационно-правовых форм хозяйствования на селе, акцентировано внимание на использовании главного резерва развития сельскохозяйственного производства – современного менеджмента, носителями которого должны стать руководители нового поколения с

основательной теоретической и практической управленческой подготовкой с использованием нестандартных методов обучения.

Формы хозяйствования, менеджмент, руководители, подготовка резерва профессионалов, хозяйствующие субъекты АПК.

Based on significant research publications justified priority competent leadership role for all legal forms of agricultural business focuses on the use of basic resources for agricultural production - modern management, which carriers must become a new generation of leaders with a comprehensive theoretical and practical training of managerial using unconventional methods of training.

Forms of management, management, managers reserve training professionals, businesspersons, and agribusiness.

УДК 007:659.235:631.1

СТВОРЕННЯ ЕЛЕКТРОННОЇ НАУКОВО-НАВЧАЛЬНО-ДОРАДЧОЇ СИСТЕМИ (е-ЕКСТЕНШН) ДЛЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПІДТРИМКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ВИРОБНИКІВ, НАСЕЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ УКРАЇНИ

М. З. Швиденко, кандидат економічних наук

Показано переваги організації якісного інформаційного забезпечення сільськогосподарських товаровиробників і сільського населення та обґрунтовано об'єктивну необхідність створення електронної системи накопичення та поширення аграрних даних і знань. Висвітлено організаційні та практичні питання побудови навчально-дорадчої системи (е-Екстеншн) для інформаційної підтримки сільськогосподарських виробників, населення та розвитку сільських територій України на основі використання новітніх комп'ютерних технологій.

Інформаційне забезпечення, електронне дорадництво, е-Екстеншн, поширення даних і знань.

Світовий досвід сільськогосподарського виробництва більшості розвинених країн свідчить про необхідність постійного навчання виробників, розповсюдження аграрної інформації та знань. Особливо це важливо для малого та середнього аграрного бізнесу. Нині з'являються якісно нові форми оперативного поширення інформації, засновані на використанні переваг сучасних комп'ютерних мереж і комунікацій.

В Україні така система консультування відсутня, разом з тим її необхідність вкрай важлива для ефективного розвитку сільських територій та значного збільшення виробництва продовольства. На